

Szerkesztőségi iroda:

Dobay János könyvnyomdája,
saját házában.

Kiadó hivatal:

Winkle Gábor könyvnyomdája,
főter, Prág-ház.

BÉKÉS

VEGYES TARTALMU HETILAP.

Hirdetések felvételnek Gyulán Winkle Gábornál és a szerkesztőségnél. — Pesten Haasenstein és Vogler hirdetés-irodájában (úri utca 13. sz.) — Bécsben Schmid Edmund hirdetés-irodájában (Weihburggasse, Nro. 22.)
Hirdetési díj: 50 szóig egyszeri hirdetésnél 60 kr., 100 szóig 1 frt., kétszeri hirdetésnél 25%, háromszori hirdetésnél 50% elengedés. — Nagyobb hirdetéseknek méltányos árelengedés. — Nyiltér Garmondsora 10 kr.

Megjelen
hetenként egyszer,
minden vasárnap.

Előfizetési díj:

Három óra . . . 1 ft
Hat óra . . . 2 ft
Kilenc óra . . . 3 ft

Előfizetési felhívás

„BÉKÉS“

1873-ik évi egész folyamára.

Előfizetési ár: Egész évre . . . 4 frt.
Fél „ . . . 2 frt.
Negyed „ . . . 1 frt.

A „Békés“ új év első vasárnapjától kezdve, az eddigi nagyságban, de czélszerűbb alakban fog megjelenni. — Előfizetési ára marad — mint a lap homlokán jelezve van — a régi.

A gyűjtő ivenk csak a lap mellett küldeték szét eddigi t. előfizetőimnek, kérve őket azokat ismerőik körében terjeszteni és az eredményt — ha lehetséges — **december hó 20-ig** velem tudatni, — hogy időm maradjon a foganatba veendő változások végett kellő időben intézkedni.

Alább közlöm azon t. előfizetőim névsorát, kiknek előfizetési még a jövő évre is kiterjednek, hozzájuk azon kérelmet intézem, sziveskedjenek előfizetési összegeiket egyik vagy másik gyűjtőnél úgy kiegészíteni, hogy azok rendes évnegyed vagy fél év végéig terjedjenek, nehogy csonkított előfizetéseik tévedésre szolgáltatassanak alkalmat.

A pontos megjelenés és szétküldés kiváló gondjaim közé tartozand.

T. gyűjtők 8 előfizető után tiszteletpéldány vagy annak árán részesülhetnek.

Eddigi szíves pártfogásáért t. előfizetőimnek és munkatársainak legmélyebb hálátam kijelentem.

Gyulán december elején 1872.

Dobay János

a „Békés“ kiadó-szerkesztője.

Megyei muzeumunk ügyében.

II.

A gyulai iskolai muzeum háromféle gyűjteményt foglal magában: régészeti, természetrajzi és könyv-gyűjteményt.

A régészeti tárgyak nagyobb felét az érmekek teszik ki, melyek következőleg vannak képviselve:

1. hun pénz 1 darab;
 2. romai és bizanti 167 darab; közülök 20 ezüst és 147 bronz;
 3. árpád-kori 37 darab, 29 ezüst, 8 réz;
 4. vegyes-korszaki 34 darab, 3 arany, 31 ezüst;
 5. osztrák-korszaki 114 darab 4 arany, 85 ezüst, 28 réz;
 6. erdélyi fejedelmi 19, 5 ezüst, 14 réz;
 7. német-osztrák birodalmi 165, 77 ezüst, 88 réz;
 8. más külföldi 256 darab, 108 ezüst 147 réz.
- Összes darabszám 793;
Emlékérem 30—40 darab.

Egyéb régiségtárgyak, ugymint házi, hadi, fényűzési stb eszközök, ó- és középkoriak összesen mintegy 100—150 darab.

A természetrajzi gyűjteményben az állatország mintegy 300 legnagyobb részt rovarfajjal szerepel. — A növényország a haza szerzte ismert természetbúvárunk, Titius Pius által ajándékozott tengeri és egyéb kül- és belföldi növényfajok remekül kiállított és több százra fölmenő egyedeivel van képviselve. — az ásványtár az erdélyi és felföldi bányavidékekről beszerzett 100—150 fajtából áll.

A muzeum talán legbecesebb alkatrészét eddig a könyvtár képezi, melynek értéke már 1869-ben — az adományozó ur bevallása szerint — 4200 ó. forintot meghaladott, azóta pedig a többi gyűjteménnyel egyenlő lépésben gyarapodott. Tartalmaz jelenleg mintegy 450—500 művet 870—900 kötet- és füzetben; 2 darab bőrhártya colex-töredéket és 81 térképet. Képviselő van itt a tudományos és szép-irodalom majd minden ága, tulnyomó mégis a komoly irányú, ebben pedig a történelmi szak, mely 230 kötetet tevő 160 művet számlál.

A gyűjteményt bezárja 120 darab különféle kiállítású kép.

Ha meggondoljuk, hogy mind ez egyetlen, szerény jövedelmű ember áldozatkészségének és fáradozásainak az eredménye, nem lehet eléggé csodálkozni és méltányolni részint a hangya szorgalmat, melyel id. Mogyorósy János ur semmiből e gyűjteményt létrehozta, részint a nemes áldozatot, melyel azt a közönség használatára nagylelkűleg teljesen átengedte.

De a közönség részéről a száraz méltánylás még korántsem elegendő! A munka csak kezdve van; csak alapot akart lerakni: erre az épületet fölemelni s ezt a művelődés és szellemi haladás nagy céljára egészen berendezni és föntartani, ez már most Békésmegye tisztelt közönségének a feladata. Ha még egy homokszemünk sem volna, akkor is kötelességünk volna módokról gondoskodni, melyekkel a kor követelményének ezt a hódolatot megtegyük, amint kénytelenítve érzik magukat ezt tenni például a szomszéd Bihar-Arad-Temesmegye és Szeged városa; — mily roppant felelősség sújtana tehát minket és méltán, ha ily kedvező körülményt elhanyagolva, csak folytatni nem akarók csekély áldozattal azt a munkát, mely egy egész élet odaadása árán már megkezdve van. A ki a már meggyújtott tüzet kevés gondnal táplálhatná, de nem teszi: megérdemli, hogy az elhamvadt üszkők mellett megfagyjon.

Ragadjuk meg tehát az alkalmat: alakítsuk át a gyulai iskolai muzeumot megyei muzeummá!

De nemcsak ez az alkalom, hanem egy másik is kínálkozik, mely hangosan figyelmezteti a megye közönségét ezen eszme fölkarolására,

Haan Antal ur, megyénk jeles fia, művészi foglalkozásának melegebb hazát keresendő, véglegesen Olaszországban szándékozik letelepülni, hosszabb tanulmányal és művészi gondnal egybeállított gyűjteményét igen jutányos áron hajlandó szülőföldjének átengedni. Mennyi gond, fáradság, pénz és idő szükséges ahhoz, hogy egy ily becses és izléeses műtárlatot az ember összeszerezzen! És ezt most nekünk, ahhoz értők véleménye szerint, ajándékképpen kínálják! Nem volna-e halálos véték ezt kezünkől kiszalasztani? Ha jeles földünk kegyeletes ajánlatát visszautasítanók, a művelt külföld, hol a fölébredt tudományoszony efféle műtárgyakra valóságos hajtóvadászatot tart, méltán megbélyegezhetné a magyar nevet, mely eddigelé úgy is inkább a barbárság gőz- mint a szellemi haladás dicsfényében áll az ő képzelete előtt.

Nem, ezt semmi esetre se szabad tennünk! Ha a gyulai iskolai muzeum szerény elvonultsága a megye közönségének még eddig föl nem tűnt s a megyei muzeum eszméjét felszínre nem hozta: Haan ur gyűjteményének ezen rendkívüli kedvező föltétel mellett kínálkozása oly körülmény, melynek ezt a

tervet okvetlen tárgyalásra kell kitűzni, amint valójában már ki is tűzte.

Csak ember kiányzott eddig, a ki a doléleire álljon. Mily szép és irigylendő, hogy Szabolcs-, Temes- és Biharmegyében maguk a főispánok ragadták meg az e nemű kezdeményezést, nem is csoda; mert a kik egy hatóság élén állanak, mindig büszkék lehetnek rá, ha a kormányuk alatt álló területen minél több szentélye emelkedik a közművelődésnek.

De a tapasztalás szerint Békésmegye soha sem volt a nagy világtól úgy elzárva, hogy a haladási mozgalmak hullámzása idáig el nem hatolt volna; még nem merült fel a szellemi előre törekvés terén oly eszme, mely nálunk apostolára nem talált; a maga idejében mindig akadt ember, ki a felszínre kerülő nemes ügy zászlaját erős kezekkel megragadta s alája párthiveket gyűjteni tudott. Nem kételkedünk tehát, hogy a megyei muzeum eszméje is talál magának oly bajnokot, a ki maga is lelkesül, másokat is lelkesedésre fog birni az ügy iránt.

Sőt aligha esalatköznök, ha állítjuk, hogy e bajnok már meg is van, és pedig megyénk egy igen népszerű vezér férfiban, a ki képviselői fáradozása után nem tehetne nemesebb szolgálatot megyéjének, mintha nevét és buzgalmatát oly tervek kivételének szentelné, melyek hivatva vannak hatalmas tényezőivé válni a szellemi előhaladásnak. Hogy pedig e bizalmunk alappal bír, bizonyítja az a körülmény, hogy valamint a megyei muzeum eszméjét ő pendítette meg legelőször, úgy ő volt az, a ki a Haan-féle gyűjteményt többek jelenlétében megvizsgálta, annak megvételel a megye érdekében fölötte kívánatosnak ítélte s ezzel megadta az ügynek az első lökést, mely a gyűjtőinek elkészítésében s megyei hivatalos uton eszközölt szétküldésekben nyilatkozik. Szinte mint örvendés előjelt említhetjük fel azt is, hogy megyénk alispánja szinte helyesli e mozgalmat, s ennek sikorteljes előmozdítására maga részéről buzgó közreműködését helyezte kilátásba.

Tehát a koczka el van vetve, a dolog szavazásra van bocsátva! A szétküldött száz gyűjtőív mind megannyi szavazó-jegyzőkönyv, melyekből az igenleges votumok mennyiségét lesz alkalmunk nem sokára kiolvasni. Csak minden iven tíz igaz találkozzék, a ki lelkesültebb perczében egy forintot e szép célra aláír, s rövid idő múlva megyénk lesz a gyönyörű gyűjtemény, melyet irigyelni fognak tőlünk az e téren minket már megelőzőt, vagy velünk egy idejűleg előre törő testületek. Ha most e csekély áldozatot megtagadjuk, nem sokára eljő az idő, mikor a Sybilla-könyvek módjára folyton kevesbülő műtárgyakért is szívesen adnánk három-négyezer annyit, de nem lesz alkalmunk hozzájutni.

Békésmegye nemes törekvésű fia! Minél előbbre halad a világ a műveltség ösvényén, annál inkább érzé, hogy az emberiség csak úgy vetkőzhetik ki mindinkább a szellemi korlátoltságból, csak úgy juthat öntudatos nagykorúságra, ha a leélt századok fennmaradt emlékeiből minél tisztább fogalmat szerez magának a mult idők szellemi küzdelmeiről s azon fejlődési processusokról, melyek megannyi lépcsők gyanánt szolgálták korunk méltán bámult civilizatiojához. A multnak ezen emlékeit, melyek mellett harcosz apáink gondatlanul elhaladtak, csendesebb korunk tudományos buvárai összegyűjtik a föld gyomrából, előszedik a lomtarakból és a családok ősi ereklyéit őrző szekrényekből, és rendszer-

esen egybeállítva czáfolhatlanul szemünk elé tüntetik: minő volt az emberiség műveltségi állapota az értelmi fejlettség első fokozatain? mire tudott idők jártával haladni? melyik ága az a műveltségnek, melyben előre, és melyik, a melyben hátrább jutottunk? mit van kilátásunk elérhetni? mily eszközöket kell választanunk, hogy rendeltetésünkhöz képest mindig előbbre jussunk? — Ez az egyik, hogy egy mondjuk világműveltségi célja a muzeumoknak.

De van még egy szűkebb körü, de kegyetesebb is.

Csak annak a nemzetnek van joga a jövőhöz, mely multját megtudja becsülni. A mely kebelből az ösök emléke iránti ragaszkodás kiveszett, az nyeglélkedhetik holmi kényelmes kosmopolitikai elvekkkel, de nem lakhatik benne honfiai érzés, mely szentnek tartja az elődök véren szerzett és föntartott hazát és mely kész lesz azért békében tehetőségét, zivatarban életét is föláldozni. A mult iránti kegyelet és az ösök iránti tisztelet pedig csak úgy nyilatkozik és táplálkozik bennünk, ha emlékeiket gondosan összegyűjtve becsben tartjuk. Ha látjuk templomaik maradványait, melyekben imádkoztak! házi szereiket, melyekkel viharos nyilvános pályájok után családai körében éltek; a fegyvereket, melyekkel a megtamadott szabadságot és jögot védelmezték; ha látjuk a társadalmi élet, a tudomány művészet és ipar terén kifejtett mozgalmak számtalan jeleit: lehetetlen, hogy honfiai önértetünk ne emelkedjék s ne fokozódjék bennünk azon igazságnak belátása, hogy csak szellemi és anyagi törekvések tehetik nagygyá a hazát. „Hass, alkoss, gyarapíts s a haza fényre derül!“

Ez a muzeumok feladata, ezért állitanak a művelt világban mindenütt muzeumokat, ezért kell Békésmegyének is muzeumot állítani.

A szép cél ki van tűzve, a létesítés módja kimutatva, a siker megyénk művelt közönségének kezeibe letéve!

Midőn e sorokat írom, hozza a „Békés“ 37-ik száma az első aláírt iv kimutatását. Tehát a kezdet dicsősége Sarkadnak, a szomszéd Biharmegyének jutott. Nem elég, hogy ez év folytán ők megalakították a „Biharmegyei régészeti és történelmi egyület“ s szervezni kezdték megyei muzeumukat, hanem nemes lelkesedések hevében példájokon kívül tettel is megakarták nekünk mutatni, hogyan kell e szép ügy iránt felhívott áldozatkészséget tanúsítani, hogy mi is mentől hamarabb célzt érhesünk. Ki tudna most már Békésmegyében a legnagyobb önvád nélkül hátramaradni?

U.

Egy világitó fákllya.

(A szabadkőmivességhez.)

III.

Mint előbbi cikkemben jeleztem, a „szabadkőmivesség cikkirója „Legyen világosság,“ Békésmegye testületét oda akarja terelni, hogy Szeben és Arad városok uszító leveleit a jesusiták ellen valamiképen ne tegye ad acta, hanem ha liberalis akar lenni, azokat egész hévvel pártolja; mert különben szellemi sötétségről fogja Békésmegye közönségét vádolni. Nekem ugy tetszik, mintha szabadkőmives cikkiró ur Szeben és Arad városok páholyaiból „testvéries“ utasítást kapott volna, hogy ha szabadkőmivesi mesterségre akar

vergődni, — itt az idő, most vagy soha — a „Békés“-ben írjon egy hatalmas cikket a „katholicismus“ ellen, ha mindjárt „Ludas Matyiból“ „Barátfülek“-féle kalendáriumból, „Lámpás“-ból, „Népszavából“, stb veszi is az adatokat, — az mindegy csak irjon, és adjon ő is egy dötést a katolikusoknak, ha a kömives mesterségre érdemeket akar szerezni. Mégis, igyekezzék a „jó testvér“ tollát úgy forgatni, hogy cikkből ne ríjjon ki a katolikusok elleni gyűlölet, hanem csak azoknak egyik korcs kinövése, a jezuitismus, a „sötétlést“ és „butaság“ terjesztő testület ellen. — No így akkor mindenk előtt a szabadkőmivéseket kellene kiűzni az országból, kiknek fölvilágosodottsága az államok felforgatásában, isten, és egyház, erkölcsiség és erény, béke és családi boldogság kiirtásában áll.

Egy szerzetes társulat, melynek fényes multját még a legfelfoghatóbb el-lenség is — ha részrehajlatlanul akar ítélni, — kénytelen elismerni, és a mely társulat 300 esztendő alatt körülbelül tízezer író képes felmutatni, kik a tudományok minden ágaiban, a nyelvészet-, földleírás-, időtan-, költészet-, ékesszólás-, törvénytudomány-, természet-, művegy-, és mértanban egyaránt jeleskedtek; egy szerzetes társulat, mely a hellen, római tudomány és költészet remekeit, a nemzeti élet emlékeit s történeti okleveleit, annyi becses kéziratot, szóval majd minden elemeit megmenté ama finomabb műveltségnek, melyből ma dühös elleneik a legélesebb fegyvereket készítik; egy szerzetes társulat, mely a művészet minden ágait megőrzé, és ápolá, mely a rengeteg erdőket, sivar pusztákat, kopár sziklákat lakhatókká, és kies vidékké varázsolák, egy ily szerzetes rend kénytelen az ellenséges indulatu napi sajtó rágalmai következtében pusztulni, kénytelen az egész rend három tagjának ítéletileg kimondott hibájáért bűnhődni. Egy szabadkőmives társulat pedig, melynek nem három, hanem minden tagja szédelgésben tör-i fejét, melynek célja az emberi társaságot felforgatni, és az Istent az ő trónusáról leszorítani, melynek veszedelmes sarjadtékai *Internationale, Communismus, Nazarenismus*, mondom, az ilyen társaságnak szabad az országban

terjeszkednie. Ezeknek szabad tanítani, mit akarnak. Meg is látszik főséges tanításuk eredménye, amennyiben mai napság az öngyilkosságok, uzsoráskodás, szédelgések, erkölcselenségek, családok s többféle bűnök napi rendben vannak.

Rumeniából kiűzött, és hozzánk átvándorolt zsidóknak, pénztözséreknek szabad itt megtelepedni, szabad itt nékik a népet zsarolni, csalni, szabad sorsjegyekkel szédelgéseket tizni, a nép utolsó erejét is kiszivattyúzni, míg végre milliomos bankárokká válnak, és bárókká lesznek, — miket még a törvényhozás is tudomásul vesz, sőt megerősít; de egy szerzetes rend mely a népet ipar-, kereskedelem-, gazdaszat-, és földmivelésben még a legvadabb népek és nemzetek közt is saját élete feláldozásával oktatja, tanítja, felvilágosítja, mely a szédelgéseket, csalásokat, botrányokat a bünbarlangokat hatalmas szónoklatával ostromolja, — egy ily rend még csak az ország határa felé se közeledjék. És miért?! Mert ez katolikus intézmény. „Ez a szabad egyház szabad államban!“

A görög keleti szláv népek nem csak vallási hanem politikai dolgokban is szabadon értekezhetnek a muszka cászár papáikkal, kalugyerjaik klastromaiba, valamint a protestansok collegiumaiba és egyéb tanintézetekbe senkinek semmi beszólása, hogy mit és hogyan tanítanak. Azoknál a felvilágosodottság már elérte legfőbb fokát; babona, és vakhit nincsen; a „művészet“ és „munkásság“ is előbbre haladt a katolikusokénál (?) Csak a mi katolikus intézményeinkbe, jogainkba beleütheti orrát zsidó, protestans, görög keleti, és minden szabadkőmives, kik az „inquisitíóból“ „Ludas Matyiból“, Toldy Pista „barátfüleiből“ és hasonló művekből merített argumentumok erejénél fogva megynként elítélik a jezuitákat, katolikus papokat, apácákat, szóval mindazt, minek csak katolikus színezete és jellege van. A muszka cászár pápa személye sérthetetlen; de a mi katolikus papánkat sérteni szabad. Ezt ne védelmezze semmiféle jezuita se. Ez aztán tolerentia; ez lelkiismereti szabadság!?

Hogy a „szabadkőmivesség“ cikkirójának „Legyen világosságnak“ a történelemben mily bő világossága és

terjedt jártassága van, kitűnik a „Békés“ 34-ik számában közzétett ama naiv állításából, miszerint „X. Kelemen pápa 1774-ben törölte el a jezuitákat, és hogy függével megmérgeztetve szünt meg élni.“ Ez aztán az alapos történelmi tudomány! Azt sem tudja cikkkiró ur, hogy melyik pápa, és melyik évben törölte el a jezuita rendet. Látszik, hogy ki fetreng a sötétségben. Vagy így tanulják önök a történelmet páholyaikban! Az „inquisitio“-ból, „Toldy Pista barátfüleiből“, kalendáriumból, vagy a lapok tárczáiból, vagy a ponyvairadalomból szedi ön ki a történelmi adatokat! — Ha már valamely hitelt érdemlő auctort nem vett ön kezébe, legalább olvasta volna át Haynaldnak Pestme-gye közgyűlésén mondott classicus beszédjét, melyből megtanulhatta volna, hogy a jezuita rendet XIV. Kelemen pápa törölte el 1773-ik évben. És nem — mint ön mondja — „lelkiismeretének engedelmeskedve írta alá a pápa halálos ítéletét,“ — hanem a Bourbon családoknak és kormányaiknak unszolására kényszerítve a békének és kabinetek közti jó egyetértésnek fentartása kedvéért. Mi a pápának függével való megmérgezését illeti, erre nézve olvastam több történelmi munkát, de önk ezen határozott állítását sehol sem találtam. Meglehet, hogy valamely szabadkőmives író munkájában olvasott ön valamit; de itt az elfogulatlan író, és alapos tudományt kedvelő egyén még nem állapodik meg. A kritika ne legyen egy oldalú. Mondtam már előbbi cikkemben, hogy cikkkiró ur ne ítélje meg a történelmi tényállást saját szempontjából egyoldalulag, hanem, ha nem akar roszakaratu történetiró lenni, hallgassa és olvassa meg a jelesebb katolikus történetirókat is. Aztán tessék megjelölni a munkát, melyből ön adatait merítette, és mely képes legyen határozottan állítani, vagy hitelesen bebizonyítani, hogy a pápa valóban „függével megmérgeztetve szünt meg élni.“ A pápa, midőn a bullát már aláírta, benső küzdelmeiben mindég azt szokta volt mondani kortársainak: „compulsus feci.“ azaz: „kényszerítve tettem.“ Lelkiismeretének furdalásától gyötörtetve, mint hogy tettét megbánta, időnként örültségi rohamai voltak, és lassanként bekövet-

kező gyengélkedő egészségét és életének végét elősegítette életmódja is, mert orvosai tanácsának nem engedelmességgel, mérgezési félelemből nem evett egyebet, mint keményre főzött tojást; miért is 1774-ik évben szeptember 19-én erős lázba esvén, szeptember 22-én megszünt élni. Ez a tényállás. Ebben egyeznek meg a legtöbb történetirók. De hogy a jezuiták ötlet megmérgezték volna, ezt egy történetiró sem állítja határozottan, sem bebizonyítani nem képes. Csupa vélemény, vagy „mondják“-féle beszéd még nem hiteles történeti constatálás. Azért cikkkiró ur, hogyan állithatja oly határozottan, hogy nevezett pápa „függével megmérgeztetve szünt meg élni?“ — A történelem tekintély, a történelem valóságos ítélő bíróság, de csak úgy, ha először részrehajlatlanul, másodsor nem felekezeti vagy pártgyűlöletből és harmadsor begyűzött tények után ítél; enélkül nem több, nem is jobb, rágalmat és pletykát terjesztő vénasszony nál. — Am de nem dicsekszik ezen kellékekkel minden történelem, vagyis minden történetiró! Van egy tendentiosus (mint a szabadkőmiveseké) van egy párt-, egy szenvedély-történelem, mely a maga céljára összehord ezer tényt, akár lehet azokat bebizonyítani, akár nem. De hát nevezhető-e ez történelemnek, és nem inkább pasquillusnak? És mégis mily vakon indul utána a rövidlátó, s kész megesküdni szavára! A mérgezés, gyilkos és tör mesterségéhez jobban értettek a szabadkőmivesek. Ez az ő tulajdonuk, nem pedig a jezuitáké. (Vége köv.)

Pest, 1872. december közepén.

Azon kellemes helyzetben vagyok, hogy levelezési anyagul az irodalmi *Élelenség* vázolatát választhatom; azért: ennek feltüntetése végett — soraimat az újabb időben megjelent könyvek némileg hézagossorozatával nyitom meg.

A Ráth Mór kiadásában megjelenő „Családi könyvtár“ újabb kötetei ezek: *Arany János* összes költeményei; *Horváth Mihály* Magyarország függetlenségi harczának története (II-ik kötet); *Horváth Mihály* Utyesz-nich Fráter György (Martinuzzi bíbornok) élete; *II. Rákóczi Ferenc* emlékiratai; *La-bouleye Ede*: Páris Amerikában; *Boz* (*Dickens*): Twist Oliver.

TÁRCZA.

Theschedik Sámuel, egykori szarvasi evang. papnak önéletírása.

Ötven esztendősi papi hivatalának alkalmából írva 1817. deczembertől 1819. marcziusig.

Hátrahagyott német kéziratából fordította Zsilinszky Mihály.

(Folytatás)

Intézetem másodszeri megszűnése.

Midőn a bölcs és mélyen látó Lipót cászár komolyan szívére vette intézetem ügyét és egy királyi bizottságot köldött ki azon utasítással, vizsgálná meg az intézet első megszűnésének okait; és midőn én audienttiá kaptam nála: akkor a messzelátó, fejedelem a következő fontos szavakat monda: *Magyarország soha sem fog ily gyakorlati gazdaszati és ipariszkolák nélkül a többi művelt államok sorába emelkedhetni.* Hear him! Halljátok-e kedves honfitársaim, mit mond a bölcs Lipót?

Midőn intézetem tantervét mind a pesti evang. zsinat tanügyi bizottsága, mind pedig későbbben 1799-ben Berzeviczy Gergely elnöke alatt a híres Schedius Lajos tanár jelenlétében összeült delegált convent aug. 19. 20 és 21-kén megvizsgálta volna, — a hozzáértők egyhangulag helyeselték és melegen felkarolták, amint az hiv. irományaimból is kitétszik.

A királyi bizottság még 1792-ben máj. 9 és 10-kén vizsgálta meg az intézetet, s ennek folytán beadta jelentését; majd későbbben 1793 jan. 23-kán és marcziusban felsőbb fel-szólításra maga az intézet alapítója nyújtá

be ő felségének közvetlen betekintés végett a tantervet és a tanmódszer leírását. Erre 1798. jul. 10-kén azt a kir. leiratot kapta *hogy ezen tanmódszer és az egész tanrend szer mind az egyetemen, mind a többi akadémiáknál bevezetessék, és hogy annak eltanulása végett minden országos tankerületből két-két újju küldessék ki Szarvasra, a mi hét esztendőn keresztül meg is történt.*

Csakhamar több kedvező leirat érkezett és hirdettetett ki az országban, melyek az alvó intézetet újra felköltötték. Erre én újra gondjaim alá vettem a legfelsőbb kegyelem által halottaiból felébresztett intézetet. 1798 aug. 10-én a királyi fenség dicséző oklevél és 26 arany értékű díszérem által tisztelt meg, melynek egyik lapján a király mellképe, a másikon „lege et fide“ körirat volt. Ez ismét felbátorított és az oly keservesen gyűjtött vagyonomból 5000 forint fektettem bele, hét esztendőt kihuztam 64 embert képeztem ki néptanításra és gazdatiszti hivatalra. De midőn 25 esztendői fáradság és vasszorgalom, szóbeli és írásbeli kérelések, kérések, küldöttségi jelentések, felsőbb határozatok, nyilatkozatok és leiratok után, melyeknek száma meghaladja a 400-at, semmi realis segítség sem jött; és az egész teher egy emberre súlyosodott, — a mellett nem volt

1. sem a tanítók, sem a tanulók befogadására illő helyiség;

2. sem elegendő föld, melyen az előrehaladott gazdaságtan érdekében gazdaszati kísérletek tétethettek volna;

3. sem kellő pénzbeli alap, melyből a gyakorlatokhoz szükségelt nagyobb kiadások fedeztettek volna;

4. sem olyan alapítvány, melyből a már meglévő gazdaszati és neveléstani könyvtár számára újabb folyóiratok és könyvek; a ta-

nitáshoz szükségelt mintaképek, eszközök, gyűjtemények és gépek szerzetettek volna, — továbbá a gazdaszat érdekében utazások, pályázatok, és egy teljesen felszerelt intézet körül okvetlenül szükséges egyéb intézkedések tétettek volna; végre

5. nem volt oly alap, melyből a jövőre ügyes, vállalkozó, lelkes, és a tökéletesített gazdaszat minden ágazataiban jártas tanárok illő fizetéssel ellátattak volna, mert az igazgatónak 400 a rendes tanároknak 300, a gyakornokoknak 100—120 frntnyi fizetés egyáltalán csekély volt.

Ezen és több idejáruló okoknál fogva az intézet 1806. október utólján végképen megszűnt.

Ekképen a 25 évig oly nagy költséggel és fáradsággal tett, és már több évi tapasztalás által kipróbált, de a közönség által csak részben ismert és gyakorlott kísérletek újra megszüntek, az intézettel együtt eltemetettek, úgy hogy tökéletesen igazolva lett az, amit egy magyar író és jeles hazafi mondott: *„Külvönös ostora ez mirajtunk magyarokon az Istennek, hogy a jó igyekezetet gyűlöljük, és azt megszületése előtt igyekeznünk megfőjtani!“*

Ó felsége a király ugyan felszólította Magyarországnak nemes fiait, hogy az intézetet segítsenek; de fájdalom, majd nem eredmény nélkül! Csak Marczibányi udvari tanácsos ajándékozta Krünitznek „Oekonomische Encyclopedie“ című 63 kötetes nagy munkáját; id gróf Teleky József Mayer „Chemisches Handbuch“ című 7 kötetes munkáját; Pajor ur pedig „Handbuch der Landwirtschaft für alle Stände“ című 4 kötetes művét és némely mások néhány kisebb művet és ásványdarabot adtak az intézet fel-ségelésére.

Hol vannak még ami hazánk felvirágoztatásához annyira szükséges tudományok a gazdaszati növénytan, a gazdaszati természetrajz és természettan, a terménytan, a gazdaszati vegytan, a népszerű nevelés tan, a diatetika, a népszerű állatorvostan, a polgári építészet, a gazdaszati technologia, az erdészet, a rendőrség tudománya, az időjárás tana, az ésszerű borászat, mely tudományokat a tapasztalat folytán hazánk javára mind fellelhetne használni, tökéletesíteni és itt az országban alkalmazni! Nemcsak fel lehetne, hanem fel kellene használni! És mindezek, más testvértudományokkal együtt, u. m. a földmiveléssel, a mező, kert és gyümölcs nemesítéssel, az állat, selyem és méh tenyésztéssel, melyeket az intézet alapítója sürgetett, örökre kizárattak a tantárgyak sorából! Ki fogja újra bevezetni? Az, akinek e haza sorsa és boldogsága nemcsak nyelvén, hanem a szívében is fekszik; — és a kiknek ezt tennie módjában leend!

O felices! sua si norint commoda et incommoda, Auctor libelli: gentis felicitas agricolae!

Munkatársaim az intézetnél.

Intézetem alig ébreszté fel halottaiból az uralkodó fejedelem kegyelme, azonnal gondoskodtam, hogy azt kitűnő tanerőkkel lássam el.

Saját költségemen felutaztam Pestre, Pozsonyba, Bécsbe és Sopronba, hogy felkeressem az alkalmasokat egyéneket. Kiválasztottam pedig a következő öt férfit:

1. *Jozephy Pál*, ki a Földváry családnál nevelő volt; ez nagy haszonnal tantotta a neveléstani és a természetrajzot.

2. *Bredszky Sámuel*, aki szintén nevelő volt Sopronban, de aki csakhamar visszal-

E családi kiadásokban classicus alkotás, hogy a német nyelvű kiadványok kizárólag vállalatot, mellettséget — végeredményes lentéketlen.

Szintén Ráth Toldi F. 6-ik kötete,

Greguss Ágoston A „Kisfaludvözdki Károly Besseney Gy. (Závodzki a k nasmus növény)

Kedves tünet re megtöri a r tophanes leford zi kiadás alá. lai Pál Buda-Testhalom“ e bert után egy tást fog közölni

Jókai Mór szerkesztése m nelméről irt m

A színmű ir kat mutat fel. nak megnyitá ajánlatot fel Szigligeti által vigjátékra irt ródia fogalmaz

Bekszics Gusgo című, cla le, míg *Vörösk* tásban jelent r latával találko

Ez idő szeri lehet panasz a zönség ellen kiadott pénzt land tekinteni könyv, melyet denfelé, munda vai szerint „se elvezte, vagy rül, a kik szül Nálunk min könyve van, t tárnok.

A közönség a „Corvinát“ vül retrograd

pett, mivel So pott, s valóba harmadik lelke bergben mint pedig általán tében. Mint b neveztetett ki lézeti író hira kat használt i

3. *Skolkai* ködött intézet ben felállított gatójává lett lelkész halt m

4. *Bredszky* nya, mint tan gyógyászatot a szorgalom nagy fiának n nagy cseki h ujtásokat vis ben.

5. *Bredszky* kár működött és mint erde Podmaniczky gálatában.

Ezek azon válo szorgalo ködtek az int mindig szent Isten, hogy a együtt elvetet gyümölcsöket

Az A minden theologiai kö egy külön in körülmények

E családi könyvtár célja az, hogy olcsó kiadásokban terjessze a bel- és kül-irodalom classicus alkotásait. — Ha meggondoljuk, hogy a német classicus irodalom élvezete olcsó kiadványok folytán nem a vagyonosabb osztályok kizárólagos kiváltsága már, — e vállalatot, mely hasonló cél érdekében indított meg — örömmel üdvözölhetjük, mert végeredményeiben bizonyosan nem lesz jelentéktelen.

Szintén Ráth kiadásában jelent meg: **Toldi F.** összegyűjtött munkáinak 5 és 6-ik kötete,

Greguss Ágoston tanulmányai. A „Kisfaludy társaság“ most adta ki Závodzki Károlynak kitüntetett tanulmányait Besseney György irodalmi működése felett. (Závodzki a közel múltban a szarvasi gymnasium növendéke volt).

Kedves tünetem, hogy **Arany János** végre megtöri a részéről érezett csendet. Aristophanes lefordított görög vígjátékait rendező kiadás alá. Az ő nevével találkozunk Gyulai Pál Buda-pesti szemléjében is, a hol egy „Testhalom“ című költeményt és Burns Róbert után egy „Kóbor Tamás“ című fordítást fog közölni.

Jókai Mór „A jövő század regényének“ szerkesztése mellett a magyar nemzet történelméről írt művét egészíti ki.

A színmű irodalom legkiválóbb mozgalmakat mutat fel. Miklóssy István színházának megnyitása óta előadásra 60 színmű ajánlatot fel eddig. Különösen érdekes a Szigligeti által szerkesztett „Amerikai“ című vígjátékra írt paródia, melyre szintén — paródia fogalmat tartott.

Bekés Gusztáv Moretonak: „A szép Diego“ című, classicus csel-vígjátékát fordította le, míg **Vörösmarty** Marótbánja német fordításban jelent meg, a német kritika méltánylatával találkozza.

Ez idő szerint tehát irodalmi pangás nem lehet panasz alanya. Panasz legfelebb a közönség ellen irányulhat, mely a könyvekre kiadott pénz még mindig elveszettnek hajlandó tekinteni. Nálunk ősi szokás, hogy azon könyv, melyet valaki megszerez, kering mindenfelé, mindaddig, míg Kakas Márton szavai szerint „salátává olvasva, elejét, hátulját elvesztve, végre s szolgálók kezébe nem kerül, a kik syllabizálni tanulnak rajta.“

Nálunk minden ember, kinek két-három könyve van, már kis kiadású kölcsönkönyvtárnak.

A közönség hidegsége sodorta felbomlásig a „Corvinát“ is, melynek bukása kétség kívül retrograd tünetként constatálható. △

pett, mivel Sopronban fényesebb állomást kapott, s valóban nem sokára Bécsben mint harmadik lelkész, majd Krakóban és Lembergben mint superintendens működött és pedig általános elismerés és szeretet kíséretében. Mint bécsi lelkész consistorialis tagga nevezetett ki a császár által, és mint nevelésügyi író híressé tette nevét. Műveivel sokat használt intézeteknek.

3. **Skolkai András**, aki két esztendeig működött intézetemben, s aztán a Mező-Berényben felállított esperességi gymnasium igazgatójává lett s a múlt évben mint verbázi lelkész halt meg.

4. **Bretschneider Gáspár**, intézetem tanítványa, mint tanár előadta a népszerű állatgyógyászatot nagy sikerrel, hétszer nyerte el a szorgalom díjat, jelenleg mint Lázár őrnagy fiának nevelője Pesten lakik és az őrnagy cseki birtokán nagyszerű gazdasági ujtásokat visz végbe, különösen az erdészetenben.

5. **Brodzky Sámuel** mint szorgalmas titkár működött az intézetnél sok haszonnal, és mint érdeműs gazdatiszt halt meg b. Podmaniczky József bácsmezei főispán szolgálatában.

Ezek azon férfiak, akik velem együtt kiváló szorgalommal és nagy haszonnal működtek az intézetben, és a kiknek emléke mindig szent és kedves lesz előttem. Adja Isten, hogy a jó mag, melyet ezek velem együtt elvetettek, még halálunk után is bő gyümölcsöket teremjen!

Az intézet könyvtára.

A mindennapi használatomra szükséges theologiai könyvtáron kívül kénytelen voltam egy külön intézeti könyvtárat alapítani. A körülmények kényszerűsége felül ösztönzött

A műkedvelők előadása

— vasárnap és kedden. —

Mit az első előadás után kifejeztünk, reményünkben nem esatkozánk, a műkedvelők buzgalma, kitarása ismét megszerezte közönségünknek azon élvezetet, miben különben aligha részesült volna. Vasárnap és kedden este sokáig fog emlékünkből megmaradni, — és méltán. A műkedvelők ez uttal is megmutatták, hogy míg működésükkel a legnemesebb hivatást töltik be, ugyanakkor súlyt fektettek arra is, hogy a közönségnek élvezetet szerezhessenek, — és tökéletesen czélt értek. Városunk közönsége humanus érzelmének fényes bizonyítékát adá, s áldozatkészségének bő jutalmát lel az előadások élvezetében. — Mindkét este tömött ház, s mindkét este a legnagyobb megelégedés kifejezése. S ezt a műkedvelők valóban meg is érdemlék. — Városunkat utóbbi időben több színtársulat látogatta, hanem alig láttunk sikerültebb előadásokat tőlük, mint a műkedvelők vasárnap és keddi előadásai „Kukli predikációk“ és „A Phrenolog“; ily kerek, szabatos előadásra színésznek által játszva is azt mondanók, hogy sikerült. — Kukli predikációkban. Kratochvíl Róza k. a. a magát folytonosan imádatni kívánó, de ebben nem igen részesülő fiatal nőt töprengéseiben s szemrehányásaiban igen élethűen személyesíté, Gruden Iváné asszony szintén ügyesen alakítá a folyton torzalkodó hitestársat, Kis Lászlóban meg valóságos papucsost láttunk, ki megszokva e kormány terhét, azt a legnagyobb egykedvűséggel viseli, Lederer Jeanette k. a. Jancsovics Pál s Oláh György szintén a közönség tetszése mellett játszó szerepeket. „A Phrenologban“ Hermann Béla a cimszerepet a gyakorlott színészek ügyességével adá, Kis Irén k. a. a régi bizalmas s ép ezért méltóságos agy nevelőnő. Bilicz Mari k. a. naiv kis leányt, Jancsovics Emil a szeleburdi szerelmeft, Vangyel Sándor a saját glóriájával eltelt művészt, tanulmányt mutató felfogással alakítá, Gyöngyösi Etelka, Topits Lujza, Gyöngyösi Vilma, Uferbach Nelli kisasszonyok, Kis Gyula, Dömény Lajos, s Brédl urak játéka, mind megannyi ténnyezők valának az előadás sikeréhez. Kedden igen szép tánccsere is volt az előadás után.

El nem mulaszthatjuk ez alkalommal dicsőre elismeréssel felemlíteni Kis Irén kisasszony fáradhatlan ügybuzgalmát, kinek működése nem csak az előadások létesülését, hanem jó részben sikerét is eredményezé, továbbá Zöldi János és Sziber Nándor urak, mint

engem erre részint olthatatlan tudvágyam, részint az eseménydús Mária Theresia és József-féle uralkodási korszak, mely oly hatalmas ébresztője volt a jeles lelkeknek, részint azon törekvésem, melynél fogva az akkor uralkodó iskola-javítási munkálatokba befolyni akartam, mihez képest kénytelen voltam sokat tanulni, és az illető tudományok elsajátítása végett szükségelt jelesebb könyveket megszerezni. Megtakarított aranyaimat és tallérameit örömet adtam oda jó könyvekért; éjjel nappal búvárokodtam az új kincsekben, hogy az iskolákban nem tanult tanokban, nevezetesen a nevelésben, gazdaságban, életrendben, statistikában és más hasznos tudományokban kellő jártasságot szerezhessék magamnak.

Sok könyvet csak azért vettem meg, hogy az intézetembe jövő tanulóknak és tanulóknak önművelődési eszközt nyújthassak kezükbe minden szakkól, — amit ők magok természetesen nem ismerhettek s ennélfogva nem is szerezhettek meg. Szívesen szolgáltam velük mindenkinek, aki tanulni akart. Mintegy kétezer forintot következő 12-féle szakú jelesebb műveket szereztem meg:

1. **Nevelésügyi könyvek**, melyek a) az általános nevelésre vonatkoztak — 42-öt, b) a nevelésnek és oktatásnak csak bizonyos részére és tárgyaira vonatkoztak 27-et. c) melyek egy vagy más állás kiképzésére szolgáltak — 50-et. d) melyek az iskolák javítására vonatkoztak — 28-at e) melyek az ifjúság és a nép olvasmányaiul voltak száma — 22-öt.
2. **Természettani és természetrajzi** könyv volt 35.

(Folytatása köv.)

rendező illetőleg sugó szintén sok elismerést érdemlő módon működtek közre.

Ujdonságok.

— *Az új-év közeledtével felkérem a „Békés“ t. előfizetőit az előfizetések megújítására, úgy szinte nagyrabcsüüll gyűjtőimel a gyűjtés eredményének beküldésére, hogy lapom tekintetében a jövőre tájékozva lehessenek.*

— **A mező-berényi** gözmalom társulat alapszabályai a ministerium által a bemutatási záradékkal elláttak, illetőleg helyben hagyattak.

— **Évnyegedes megyei gyűlésünk** reánk vonatkozó tárgyai közül, a város rendezett tanácsának ügye ujjolag pártolólóg határozottat felterjesztetni a ministeriumhoz. — Az uradalmak elszakadái ohajtása, — mint a törvénybe ütköző — a megye közönsége által visszautasított; — ugyszinte a gyulai németváros elszakadái ügye is határozottan elejtetett, még pedig úgy, hogy a németváros védelmére egyetlen hang sem emelkedett; — így történt azután, hogy gyűlés után egyik németvárosi polgártársunk úgy nyilatkozott, hogy az ő ügyök még nem került elő, és az ellenkezőt nem lehetett vele elhitetni. — Szeben és Arad városok átirata a jezsuiták kiiltása ügyében hosszabb vitára adott alkalmat, és az átiratok pártolásával végződött. — A gyűlés, mint látszik, jövő hétre is át fog húzódni.

— **A jövő farsang** elveinek első hírnöke megyénkben Szarvasról érkezett; az ot-tani ifjúság báldiszletek beszerzésére január 11-én rendez táncvizalmat.

— **A hosszú** és tartós ősz után bekövetkezett a sár és habarék korszak; lucokkal megáldott vidékünkön e kellemetlenséget csak a jó nagy csizma enyhíti.

— **Megyénk** egyik községében együtt ül az iskolazék az iskola dolgát végezni; az elnök-lelkész felhozta, hogy az oktatás terén a mai kornak nagyobb követelményei vannak, mint a múltnak, ép azért mert a tanító többet kívánunk, illő volna, hogy fáradozását jobban is jutalmazzuk, és ezért a tanító részére némi fizetés javítást hoz javaslatba. — Feláll erre az iskolazéknek egyik bölcs tagja és illetéknéppen dicitiozék a lelkész ellen: „Nem jártam soha iskolába, nem tudok sem olvasni, sem írni, mégis nem csak hogy élek, de meg is gazdagodtam; a fiam pedig iskolába járt, tud olvasni, írni, de lusta nem akar dolgozni; én bizony egy fillérrel sem javítom a tanító fizetését.“ — Ez érv győzőtt, és a tanító fizetése a régi.

— **Pénteken** az idén az első havat láttuk a házak tetején perczekig, a földre hullott hó csak a sarat szaporitá.

Felhívás. Tisztelettel kérem a hazai nagy közönség mindazon t. cz. tagjait, kik a bécsi világiállításon nevelés, oktatásügyi és tudományos műveket és tárgyakat kívánnak kiállítani, méltóztassanak a tanulók vagy tanárok számára készített könyveket, tanszerket és taneszközöket vagy a tanulók bármennyű munkálatát, iskolai értesítőket, tisztán tudományos újabb könyveket, vagy tudományos egyletek működését illető szabályzatokat s ezek munkálkodása eredményét, a hazában 1872—1873-ban megjelenő hírlapok, hetilapok, folyóiratok egy-egy példányát s több efféléket, vagy e hó végéig, vagy legfeljebb 1873. január 10-ig czímam alatt Pestre, a magy. tud. akadémia épületébe bérmentve beküldeni. A beküldő a postadíj visszatérítésére, — ha az nagyobb összeg lenne, — igényt tarthat. — Kelt Pesten, 1872. évi december hó 16-án. Gönczy Pál, m. kir. a tudomány és oktatásügy szakbiztosa a bécsi világiállításon.

— **Csaban** a vásár alkalmával a „Fiume“ kávéházban este nyolcz óra tájban oly eset adta magát elő, mely a gondolkodva szemlélő figyelmet, daczára kicsinyes voltának, mélyebben lekötö. Az eset a következő. Em-lített helyen s időben egy 7 éves gyermek a „Fiume“ kávéházban levő pipa-árushoz sompolygott, és az asztalon levő pipakirakatnak szemléletébe mélyedt. Ezt látva a pipa-árus s talán sejtve a gyermek szándékát, félrenézett, sőt később el is ment, de azért Argus szemekkel kísérte a gyereket, minden mozdulátát. Ez látva a pipa-árus távoztát, a legközelebb álló pipa felé nyujtá

kezét és már a kezében tartá, midőn egy hátamegett álló által, ki ez alkalmi produc-tiót szinte figyelemmel kísérte, nyakon csipetett. A dolog egy néhány megérdemelt pofon által nyerte tragicomoeicus kifejlését. Szomorú az egészben csak annyi, hogy a neveléshány mily korán teheti romlottá az embert.

— **Hírlik** miszerint a Csaban építendő nő-növelde tőkájének gyarapítására hangversenyt szándékoznak rendezni. A nemes ügy eme derék pártolói az esetet későn vevék észre, csak hulláját találták. Temetése nagy részvét mellett tegnapi történt.

— **E héten** Gyulán a 80 éves özvegy Baudermannak ruhájába tűz kapott és ezt rögtön észre nem vevén, egészen összeégett, a házban lakók az esetet későn vevék észre, csak hulláját találták. Temetése nagy részvét mellett tegnapi történt.

— **Helyreigazítás.** A „Békés“ 36-ik szá-mában „Beküldetett“ alatt a megyei árvaszékre vonatkozó közlemény — mint meggyőződöttünk — egészen téves, és a 37-ik számban a beküldő által csak *menthetőnek* nyilvánított ügyet kénytelenek vagyunk, az igazság érdekében az árvaszék részéről *egészen helyesnek és correctnek* kinyilatkoztatni, mert kölesön engedélyért folyamodó fél, az árvaszékhez folyamodványát úgy terjeszté be, hogy e kölesönt az I. gyulavárosi takarékpénztártól ohajtja felvenni, és ennek engedélyezése a közgyám által úgy is volt véleményezve, és az árvaszékhez a folyamodvány értelmében betérjesztve. — A folyamodványt szerkesztő városi irnokot sem terhelheti semmiféle kedvezés gyanuja, a mennyiben az általa szerkesztett folyamodvány a fél előtt felolvasva, és általa aláírva volt; — a félnek azon nyilatkozata pedig, hogy ő az I. Gyula városi takarékpénztár alatt a békés-megyei takarékpénztárt értette, egészen elfogadható mentségül vehető; — szóval ez egész ügyben történt „sok lármá, semmiért“, a melynek ezennel végét szakasztnak.

Beküldetett. Még gyermek voltam, a midőn Békés-Csabanak (az akkori időben ugyan még, Tót-Csabanak nevezetett) hírét hallottam, hogy nemcsak Magyarországon, de Európában a legnagyobb falu, — az újabb időkben a Tót-Csaba név helyet Békés-Csaba nevet vett fel, valamint a falu czim helyett a városi czimet; — hogy a Békés nevet magáévá tette igen helyes, s igen rendén van, miután Csaba Békésmegeyébe kebelezett község; de hogy a városi czimet felvette, s még sem iparkodik városhoz magát hasonlónvá tenni igen csudálkozom, — csudálkozom pedig azért, mert egy oly nagy község mint Csaba és még hozzá oly gazdag, melynek sok jövedelmei vannak, sokkal többet tehetne a város szépítésére és a lakosság kényelmére.

Egy oly városban mint Békés-Csaba, a hol oly nagyszerű városháza épül, — a hol oly szép kávéház helyiség van, — a hol gözmalom, — gőzfürdő s igen szép sétakert van, — legalább a főutczákra több figyelmet kel-lene fordítani; mint például az ugynevezett kigyósi, vagy régi telegraf utca, melyben sáros időben még a gyalog ember is kénytelen térdig a sárban járni; — este pedig főkép a midőn a holdvilág nem részesít bennünket fényével, oly egyiptomi sötétség uralkodik, hogy egyik a másikat csak akkor veszi vagy veheti észre a midőn karamboloznak.

A fent elősorolt városi szép tulajdonokat, és az említett utczának elhagyott állapotát, összehasonlítva éppen úgy néz ki, mintha egy finom nevelt kisasszonyt, egy a pusztán nevelt, vagy felnőtt bojtárral összehazasítanánk; — egynehány nyaktörő kereszt pallót dírdarab összeszedett deszkából ugyan csináltattak, melynek némely részére talán mondan lehetne rosszabb a semminél; — nevezetesen: a pitlis malom szegletéhez az említett utcában, a hol igen nagy nép forgalom van, látni ily darab deszkából teremtve egy pallót, mely egy széles árkon vezet át, csak 1 azaz egy szál deszkából, hogy ily nyálkás időben a jövő menő népség a veszedelem kikerülése tekintetéből sokkal mérseletlenebbnek és hasznosabbnak látja inkább belső bokaig érő sárban járni, mint a keskeny pallóról az árokba bukni, s a veszedelemnek magokat kitenni; — ennél fogva igen ohaj-tandó volna, még pedig mielőbb a nevezett utcában legalább a gyalog emberek részére mindkét oldalán rendes járdákat csináltatni, s a kereszt pallókat a sár színe felett felemel-

Szerkesztős

Dobay Ján

nyoma

saját ha

Kiadó h

Winkle Gál

árus ü

fötér, Pr

Előf

„B E

1873-ik

Előfizetési

A „Békés“

ve, az eddigi

alakban fog me

marad — mint

— a régi.

A gyűjtő iver

tek szét eddigi

azokat ismerők

eredményt —

hó 20-ig veler

radjon a fogam

kellő időben in

Alább közlön

kiknek előfizet

terjednek, hozza

sziveskedjenek

vagy másik gy

azok rendes é

terjedjenek, ne

tévedésre szolg

A pontos me

gondjaim közé

T. gyűjtők 8

vagy annak ár

Eddigi szives

nek és munkat

kijelentem.

Gyulán dece

A

Még két n

dől, helyet

talán jobbn

teljesbennek.

A gazda,

számot vet

tán vesztés

Vállalat

számot kell

magunknak,

vállalatunk

Midőn a

előtt elfogl

töttünk aho

ket, és így

vasó közöns

reményeit ne

véleményük

bennünk es

Ezt az új

ménye fogja

megmondjuk

nyit tehet

nyit jóakar

volna.

És miért

Mert e k

intentióinak

dolgunk, ha

nél „a hány

hogy lapun

szükséges v

Lapunk l

tetni, továbbá a midőn a holdvilág fényét

beszünteti, azt lámpák világítása által ha

csak némileg is pótolni.*)

Kövesdy Benő.

A multvan elhagyott városainkban, a jelen kor

Gazdászat, ipar és kereskedelem.

Pályázati felhívás

az orsz. magyar iparegyesület díszreimre.

I.

Az orsz. magy. iparegyesület feladatául

Akik ez érmet elnyerni akarják, pályázata

A pályázati iratnak magában kell foglalni

1. A műhely vagy műhelyek hiteles leírás

2. A munkások számát és azok viszonyainak

Hány munkás foglalkozik az ipartelepnel,

Mi a munkások átlagos bére:

férniaké,

nőké,

gyermekké.

Milyen származásnak a munkások.

Mily miveltéssel és ügyességgel bírnak.

Vannak-e munkások anyagi és szellemi jó

3. A termelés terjedelmét, ha lehetséges kö

Mily és mennyi nyersanyagok használtak

Bel- vagy külföldiek-e?

Körülbelül mennyi a termelvény, vagy

Mennyire becsülhető azoknak értéke.

Nagyon szívesen fogadtatik, ha a pályázók

4. Az eladási piacokat, ha lehetséges, a

5. Értésítést arról, vajjon bir-e a pályázó

Buda-Pest területén levő pályázók a telep

Az érmeke odaitétele az illető szakosztály

A pályázat eredménye az egyesület 1873.

A pályázat eredménye az egyesület 1873.

Miután az ipar előmenetele nagyrészt a

A jutalmazott telepek leírásai az egyesület

II.

Miután az ipar előmenetele nagyrészt a

A jutalmazott telepek leírásai az egyesület

II.

Miután az ipar előmenetele nagyrészt a

A jutalmazott telepek leírásai az egyesület

II.

Miután az ipar előmenetele nagyrészt a

A jutalmazott telepek leírásai az egyesület

II.

Miután az ipar előmenetele nagyrészt a

szorgalmának, kintartásának és előtörökvé

E czélra az egyesület jutalmazó elismerés

A jutalom ezüst díszreimben és azzal járó

Akik az érmet elnyerni akarják, pályázata

A beadandó pályázatnak nem szükséges

Az érmeke kiosztása az egyesületnek 1873.

Az iparegyesület azt hiszi, hogy a kitűnő

Az érmeke kiosztása az egyesületnek 1873.

Az iparegyesület azt hiszi, hogy a kitűnő

Az érmeke kiosztása az egyesületnek 1873.

Az iparegyesület azt hiszi, hogy a kitűnő

Az érmeke kiosztása az egyesületnek 1873.

Az iparegyesület azt hiszi, hogy a kitűnő

Az érmeke kiosztása az egyesületnek 1873.

Az iparegyesület azt hiszi, hogy a kitűnő

Az érmeke kiosztása az egyesületnek 1873.

Az iparegyesület azt hiszi, hogy a kitűnő

Az érmeke kiosztása az egyesületnek 1873.

HIRDETÉSEK.

Őszi és téli árúk

OBETKO és ERNYEI

kereskedésében Aradon.

Egészségi alsó ingek férfiaknak pamutból

Alsó meleg nadrágok hasonló arányban.

Gyomor- és has-melegítő gyapotból

Nemez talpak lábbelikbe 50, 60 kr. párja.

Harisnyák gyapotból férfiaknak és hölgyek

Nyak chavelok gyapotból horgolva,

Lábszár melegítő berlini pamutból horgolva,

Gyermek fejkötők harrasból 35, 40, 50

Capichonok és Baschlikok gyermekeknek

Gyermek ruhácskák harrasból 1—5 évesig

Keztyük posztóból gyermekeknek 20, 25,

Kézleők harrasból 20, 30, 50, 80 kr., 1

Ózbör keztyük világos sárga és hamuszín

Valódi szarvasbör férfi keztyük 1.50, 2.

Katonai keztyük 70, 90 kr., 1 frt.

Pragai glacié keztyük urak és hölgyek

Valódi párisi Jouvin-féle dupla varrásu glacié keztyük 1 pár

Téli sapkák fiuknak 1—1.20, férfiaknak

Posztó kalapok zöld szegélyel fiuknak 2

Védő szarvak férfiaknak (gamaschen) orosz

Eső köpenyek férfiaknak vízhatlan szöv

Lábbelik nemezű gyermekeknek 1—5

Körül börtözött lábbelik hölgyeknek

Bör topánok, magasak, füző- és ru

Brünell magas női topánok 2.80—3 frt,

Brünell ruganyos női topánok flanel

Női és férfi reggeli cipők minden faj

Szegzett talpu füzös és ruganyos gyer

Férfi topánok borjubör 5—5.50,

Fiú topánok borju börtől 4—6 évig 2.80,

Férfi és fiú csizmák.

Utazó kalap csizmák 1.50, 2—3.50 krig.

Esőernyők pamutból 1.30, 1.50, 2—2.50 kr.,

Utazó- és takaródzó pokróczok 3.50, 4.50,

Utazó plaidek 8.50, 10.50, 12 frt.

Utazó kofferek 3—3.50, 4, 5, 6 frt.

Utá tászkák szövettől 1.50, 2—2.50 kr.,

Vadászati készletek percussio és Lefaucheux

Vadászati tászkák, székek, butykosok és kúr

Ablak redők, (rouleaux) fából szövve, kü

Soda-víz készítő gépek, melyekben a legrö

Orosz kémények, füst vezetők, melyek a k

Viaszos vásznak butorokra és asztalokra.

Vízhatlan lepedők gyermekeknek és beteg

Mindenemű fehérnemű. Férfi ingek és gal

Varró tűk és gépi czernák, huzzó és horg

Függöny-tartók és bojtok minden színben

Optikai tárgyak, u. mint színházi látesövek

Toilett tárgyak.

Postai rendelvények gyorsan és pon

Bármily nem tetsző tárgy kicserélte

108) 3—10

Sót darálva

csak nálam lehet a legapróbb és leg

Üzletem a főútszán Deimel-féle ház

Kauders.

111)

3—3

Karácsonyi és új-évi ajándékul!!

ajánljuk ujonnan rendezett raktárunk

Minden korú gyermekek részére:

Vadászat kedvelőknek

raktárunkban ajánljuk revolver és Le

Ajánljuk még a téli idényre nagy

Vidéki megrendelések gyorsan

Silberstein testvérek

109)

3—3

Kukorica-morzsoló

GÉPEK

méréselt árért használatra

adatuak

BAK SALAMONNÁL

103)

GYULÁN. 4—6